

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 46 (2001), No. 3, 260--263

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/141090>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2001

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy

VZPOMÍNKA NA PROFESORA KUČERU

Před 80 lety dne 16. dubna 1921 zemřel v Praze významný český fyzik univerzitní profesor Bohumil Kučera. Narodil se 22. května 1874 v Semilech. Jako talentovaný student získal díky profesorovi J. Theuererovi již na střední škole dobré základy fyziky a ve studiu tohoto oboru pokračoval na univerzitě v Praze. Svou vysokoškolskou kariéru začal jako asistent profesora Čeňka Strouhala. Záhy však odešel pokračovat v dalším studiu fyziky na univerzitu v Curychu a v roce 1903 na techniku v Darmstadtu, kde se stal asistentem a později docentem fyziky v ústavu profesora Scheringa.

Za svého působení na darmstadtské technice se začal zabývat studiem povrchového napětí kapalin, zvláště pak rtuťové kapkové elektrody. Tato elektroda měla výhodu v tom, že její povrch se stále obnovoval a tím byly vyloučeny případné rušivé chemické děje. Po svém návratu do Prahy byl v roce 1908 jmenován profesorem fyziky na Karlově univerzitě. Znovu se začal věnovat studiu elektrokapilarity a se svými poznatky také seznámil tehdejšího začínajícího fyzikálního chemika profesora J. Heyrovského. Ten jeho poznatky rozpracoval v novou fyzikálně chemickou metodu pod jménem polarografie, která měla a má široký význam pro studium elektrochemických pochodů a pro technické aplikace. V roce 1959 obdržel profesor Heyrovský za tuto novou metodu Nobelovu cenu.

Profesor Kučera se začal také věnovat experimentálnímu studiu v oblasti jaderné fyziky. Byly to otázky zejména rozptylu částic α a ionizace plynů částicemi β a γ . Tím začalo u nás studium v tomto tehdy novém fyzikálním oboru.

Profesor Kučera měl i bohatou publikační činnost. Kromě řady původních publikací z obou směrů své vědecké činnosti uveřejněných většinou v zahraničních časopisech

napsal v roce 1910 samostatně větší počet kapitol pro druhé vydání Strouhalovy „Mechaniky“. V roce 1915 vydal knižně „Nástin geometrické optiky a základy fotometrie“ a v roce 1921 „Základy mechaniky tuhých těles“. Od počátku svého působení v oboru fyziky začal spolu s několika přáteli uskutečňovat rozsáhlý projekt týkající se vydávání přehledu fyzikálních prací. Sám přispíval statemi o rentgenových paprscích a o radioaktivitě. Začátkem 20. století byl hlavním redaktorem Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky.

Profesor Kučera byl členem České akademie a Královské společnosti nauk. Za svůj poměrně krátký život — 47 let — dal české fyzice mnoho základních podnětů, které byly jeho spolupracovníky dále rozpracovávány, a ukázal jako první na úzkou souvislost mezi fyzikou a chemií.

Miloš Matyáš

PROFESOR JOSEF MATUŠŮ PĚTASEDMDESÁTNIKEM

K tomuto krásnému jubileu chceme našemu milému kolegovi nejen co nejsrdčejší blahopřát, ale i poděkovat za jeho obětavou práci pro matematiku na poli vědeckém i pedagogickém. Často a rádi vzpomínáme na jemného a laskavého vedoucího katedry, na jeho neformální a vskutku přátelský vztah ke všem spolupracovníkům.

Profesor RNDr. Josef Matusů, DrSc., se narodil 12. 2. 1927 ve Vídni, kde pobýval až do roku 1945. V tomto roce po maturitě na českém gymnáziu školského spolku „Komenský“ ve Vídni přijel do Československa. Zde na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze začal studovat matematiku a deskriptivní geometrii. Studium dokončil v roce 1951. Ale již během studia působil od roku 1950 jako asistent a později po absolutoriu jako odborný asistent katedry matematiky a deskriptivní geometrie Strojní fakulty ČVUT v Praze, které zůstal věrný až do svého odchodu do důchodu. V roce 1963 obhájil kandidátskou disertační práci týkající se „Gibbsova jevu“. V roce 1965 se habilitoval a byl jmenován a ustanoven docentem pro obor matematika na Strojní fakultě

ČVUT. Jeho dokonalé a srozumitelné přednášky byly u studentů oblíbené a vyhledávané. Doktorát fyzikálně-matematických věd získal v roce 1982 a v roce 1984 byl jmenován a ustanoven profesorem pro obor matematika. V letech 1980–1991 vedl profesor Matušů katedru matematiky a deskriptivní geometrie na strojí fakultě. V roce 1992 byl penzionován a v roce 1996 byl jmenován emeritním profesorem ČVUT.

Vědeckovýzkumnou činnost profesora Matušů je možno časově dělit do dvou období. V prvním, končícím začátkem sedmdesátých let, přispíval svými odbornými pracemi k teorii Fourierových integrálů, Mikusinského operátorového počtu, Lieových řad a distribucí. Konkrétní požadavky průmyslové praxe vnesly v dalším období do jeho vědecké činnosti některé nové prvky směřující do aplikované a numerické matematiky. Zde se především jedná o rozpracování a zobecnění Lienhardovy interpolační metody ve spolupráci s doc. RNDr. Josefem Novákem, CSc., a s mladším synem Ing. Martinem Matušů, CSc. O těchto výsledcích profesor Matušů referoval na konferencích doma i v zahraničí (Vídeň, Darmstadt).

Ani v důchodu profesor Matušů nepřestává odborně pracovat. O tom svědčí jeho současná spolupráce s významnou švédskou firmou zabývající se teoretickými otázkami z oblasti obalové techniky. Některé konkrétní výsledky této spolupráce jsou dostupné na internetu.

Na závěr přejeme jubilantovi do dalších let hodně zdraví, dobré pohody a úspěchů v jeho vědecké i pedagogické činnosti, která je nedílnou součástí jeho života.

Alexandr Fischer, Slavomír Burjšek

SOUTĚŽ VYSOKOŠKOLÁKŮ VE VĚDECKÉ A ODBORNÉ ČINNOSTI V MATEMATICE SVOČ 2001

Matematická vědecká sekce Jednoty českých matematiků a fyziků obnovila v roce 2000 při příležitosti Světového roku matematiky Soutěž vysokoškoláků ve vědecké a odborné činnosti v matematice. Po desetileté přestávce se znovu sešli studenti českých vysokých škol, aby před svými kolegy a porotami prezentovali výsledky své odborné

práce. Soutěž měla vysokou úroveň a dobrý ohlas mezi studenty i pedagogy.

MVS proto uspořádala další ročník soutěže, který vyvrcholil závěrečnou studentskou konferencí 18. května 2001 v Opavě. Jejím hostitelem a organizátorem byl tentokrát Matematický ústav Slezské univerzity v Opavě. Účastníky na slavnostním zahájení konference přivítal rektor univerzity prof. PhDr. Z. JIRÁSEK, CSc., a ředitel Matematického ústavu SU prof. RNDr. J. SMÍTAL, DrSc. Připomněli, že vyvrcholení SVOČ 2001 se koná v rámci oslav 10. výročí založení Slezské univerzity. Skutečnost, že i oni — stejně jako většina přítomných organizátorů a porotců — se před lety sami soutěže SVOČ úspěšně zúčastnili, jen dokládá její význam.

Letošní ročník přinesl hned několik novinek. Je povzbudivé, že letos této konferenci předcházela na některých školách fakultní kola soutěže; podle propozic měla každá vysoká škola vyslat do Opavy nejvýše pět prací do každé sekce. S velkým potěšením jsme přivítali sedm studentů Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislavě, které doprovodil proděkan doc. RNDr. E. BOĎA, CSc. Jejich účast — letos ještě mimo soutěž — iniciovaly studentské komory Akademických senátů matematicko-fyzikálních fakult v Praze a v Bratislavě. Věříme, že v budoucnosti soutěž dostane mezinárodní rámec. Konečně, velmi povzbudivou novinkou byla podpora z podnikatelské oblasti: věcné ceny účastníkům závěrečné studentské konference věnovala společnost Hewlett-Packard s r. o.

Tak jako loni i letos vedle MVS soutěž podpořila řada akademických institucí. Za finanční a materiální podporu děkujeme Matematickému ústavu SU v Opavě, Matematicko-fyzikální fakultě UK v Praze, Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT v Praze, Fakultě strojího inženýrství VUT v Brně, Matematickému ústavu AV ČR v Praze, Fakultě managementu VŠE v Jindřichově Hradci a Institutu teoretické informatiky MFF UK v Praze. Zvláštní poděkování za perfektní přípravu a velmi příjemné prostředí patří opavským organizátorům, zejména RNDr. MARTĚ ŠTEFÁNKOVÉ, Ph.D., a paní JIŘINĚ BÖHMOVÉ.

Soutěž řídil výbor ve složení doc. RNDr. Z. BOHÁČ, CSc., doc. RNDr. J. FRANČŮ, CSc., RNDr. P. LACHOUT, CSc., RNDr. M. KOPÁČKOVÁ, CSc., doc. RNDr. J. KRATOCHVÍL, CSc. (předseda), prof. RNDr. B. NOVÁK, DrSc., doc. Ing. E. PELANTOVÁ, CSc., a prof. RNDr. J. SMÍTAL, DrSc. Kromě zmíněných sedmi slovenských studentů se závěrečné konference zúčastnilo 29 studentů z deseti fakult českých vysokých škol. Soutěžní práce byly rozděleny do pěti sekcí: S1 – Matematická analýza, S2 – Teorie pravděpodobnosti, statistika a ekonometrie, S3 – Matematické struktury, S4 – Teoretická informatika, S5 – Aplikovaná matematika. Poroty ve složení RNDr. M. KOLÁŘ, PhD., RNDr. M. KOPÁČKOVÁ, CSc., doc. RNDr. K. SMÍTALOVÁ, CSc., prof. RNDr. L. ZAJÍČEK, DrSc. (S1), RNDr. P. LACHOUT, CSc., Ing. J. TVRDÍK, CSc., J. VONDRÁČEK (S2), doc. RNDr. M. ČADEK, CSc., Mgr. T. KAISER, Dr., doc. RNDr. J. KRATOCHVÍL, CSc., doc. RNDr. O. KRUPKOVÁ, DrSc. (S3), doc. RNDr. A. KELEMENOVÁ, CSc., doc. RNDr. A. KUČERA, PhD., doc. RNDr. J. MAREŠ, CSc., RNDr. P. SAVICKÝ, CSc. (S4), doc. RNDr. Z. BOHÁČ, CSc., RNDr. J. BOUCHALA, doc. RNDr. J. FRANČŮ, CSc., doc. RNDr. J. MÁLEK, CSc. (S5), vesměs hodnotily kvalitu soutěžních prací i způsob prezentace velmi vysoko. Vyslovily názor, že všechny oceněné práce jsou publikovatelné v odborných časopisech. Vysoko hodnotily i úroveň prací slovenských účastníků a konstatovaly, že některé z nich by se jistě umístily na předních místech, kdyby byly hodnoceny spolu s ostatními. I v tomto smyslu byla účast slovenských studentů přínosná.

Nejlepší práce v každé sekci byly odměněny peněžními cenami a diplomy, všichni účastníci si odnesli certifikát o účasti a pěkný dárek firmy Hewlett-Packard s r. o. V Opavě nebylo poražených, již sama účast na závěrečné konferenci byla vyznamenáním. Význam této soutěže je především v tom, že dává studentům příležitost předvést výsledky dlouhodobé soustavné práce a vede je k tomu, aby se je snažili co nejlépe formulovat a prezentovat. Je potěšující, že se v náročné konkurenci prosadili studenti z celé řady fakult. Můžeme si jen přát, aby konkurence byla ještě větší, aby i další

školy s kvalitní výukou matematiky věnovaly soutěži pozornost a vyslaly do ní své studenty. Příští ročník se bude konat v Praze na Matematicko-fyzikální fakultě UK při příležitosti oslav jejího 50. výročí.

Jan Kratochvíl, Jiří Rákosník

Výsledky SVOČ 2001

Sekce S1 – Matematická analýza

1. místo

PETR HONZÍK (MFF UK Praha):

Wolffův potenciál na kvazimetrickém prostoru.

PETRA ŠINDELÁŘOVÁ (MÚ SU Opava):

Counterexamples to Sharkovsky's conjectures concerning maps with zero topological entropy.

2. místo

DAVID OPĚLA (MFF UK Praha):

Spaces of functions with bounded and vanishing mean oscillation.

3. místo

JIŘÍ BENEDIKT (FAV ZČU Plzeň):

Sturmova-Liouvilleova úloha pro p -biharmonický operátor.

PETR VODSTRČIL (PřF MU Brno):

O jedné třibodové okrajové úloze pro diferenciální rovnici druhého řádu s deformovaným argumentem.

Sekce S2 – Teorie pravděpodobnosti, statistika a ekonometrie

1. místo

ZBYNĚK PAWLAS (MFF UK Praha):

Centrální limitní věty ve stochastické geometrii.

2. místo

DAVID HAMPEL (PřF MU Brno):

Programová implementace AR modelu pro mnohoznačné časové řady.

JAN KALINA (MFF UK Praha):

Některé skórové testy pro hodnocení kontingenčních tabulek.

Sekce S3 – Matematické struktury

1. místo

ROBERT ŠÁMAL (MFF UK Praha):
Nenulové toky.

2. místo

ZDENĚK DVOŘÁK (MFF UK Praha):
Vlastnosti polynomu propletení.

JAN KÁRA, DANIEL KRÁL (MFF UK Praha):
Minimum degree and the number of chords.

DAVID STANOVSKÝ (MFF UK Praha):
Homomorfní obrazy subdirektně ireducibilních algeber.

3. místo

ALŽBĚTA HAKOVÁ (MÚ SU Opava):
Vztah mezi variačností a uzavřeností pro $(n + 1)$ -formy 1. řádu.

PŘEMYSL JEDLIČKA (MFF UK Praha):
Svazy dělitelnosti pletenců a semidirektní součiny.

Sekce S4 – Teoretická informatika

1. místo

JAN BOUDA (FI MU Brno):
Entanglement swapping between multi-qudit systems.

DANIEL KRÁL (MFF UK Praha):
Mixed hypergraphs.

2. místo

PETR ČINTULA (FJFI ČVUT Praha):
The $LIII\text{II}\frac{1}{2}$ logics.

JAN STREJČEK (FI MU Brno):
Models of infinite-state systems with constraints.

3. místo

JAKUB ČERNÝ, JAN KÁRA, DANIEL KRÁL, PAVEL PODBRDSKÝ, MIROSLAVA SOTÁKOVÁ, ROBERT ŠÁMAL (MFF UK Praha):
O počtu průsečíků dvou mnohoúhelníků.

Sekce S5 – Aplikovaná matematika

1. místo

JAN ZICH (FJFI ČVUT Praha):
Voronoiovo dláždění kvazikrystalů.
MARTIN ZOUBEK (MFF UK Praha):
Adaptivní metody pro řešení třírozměrného proudění.

2. místo

PETR KUNDRÁT (FSI VUT Brno):
Konstrukce optimálního řízení rakety s maximálním doletem.

3. místo

MICHAL KRCHŇÁK (PřF OU Ostrava):
Evoluční strategie v globální optimalizaci.

JUBILEA

60 let

Ing. KAREL DAĐOUREK, CSc. (Liberec)
2. 10. 2001

Mgr. MIROSLAVA POŠTULKOVÁ (Opava)
4. 10. 2001

RNDr. CTIBOR HENZL, PhD. (Ostrava)
8. 10. 2001

RNDr. DANUŠE PEČOVÁ (Olomouc)
11. 10. 2001

Ing. FRANTIŠEK ŽÁČEK, CSc. (Praha)
17. 10. 2001